

HRVATSKI glasnik

Godina XVI, broj 41

12. listopada 2006.

cijena 80 Ft

Foto: Branka Pavić Blažević

Dalmatinski diplari

Komentar

Od jedinice do petice

Na fakultetima je već nekoliko godina uobičajena praksa da studenti ocjenjuju profesore, primjerice, nema ga na predavanju – jedinica, loš je predavač – dvojka, kolegij je zanimljiv – četvorka, prolaznost na ispitima 100%, dat ćemo mu peticu. Ocjenjivanje je subjektivni sustav u kojem često prevladavaju osjećaji volim te, ne volim te, učinio si meni dobro, u boljem slučaju spoznaja baš me briga što zapravo znam da ne znam, moral, norma, pravila ponašanja ... Ocjenom se upozorava profesor, a ona ga u boljem slučaju može i prosvjetliti kako profesura i nije baš pravo zanimanje za njega.

Manjinski izbori i kandidati za zastupnike manjinskih samouprava dobili su svoju ocjenu u brojkama. Brojke su uvijek relativna stvar, ali i jedina egzaktna polazišna točka vrednovanja i preispitivanja. Na koji i na kakav način ovisi kako ih tumačimo. Znamo imena izabranih, nije ih ni malo, više od pet stotina, točnije 575. Između njih i samo oni mogu doista birati i izbirati onih 39 koji će u nastupajuće četiri godine voditi vrhovno političko tijelo Hrvata u Mađarskoj, odlučivati o sudbini preuzetih ustanova u okvirima kulturne autonomije, planirati i preuzimati nove, nagrađivati, i predlagati, imati odlučujuću riječ u raspolaganju sredstvima iz državnog proračuna namijenjenima Hrvatima u Mađarskoj. Nije u igri mala svota. I zato nije ni čudo što se nalazimo pred najvažnijim zadatkom, kako ga je nazvao i predsjednik najjače civilne udruge Hrvata u Mađarskoj. Bilo bi pri tome svrsishodno uvesti ocjenjivanje. Koliku ocjenu zavređuje zastupnik koji se u četiri godine u 50% slučajeva odazvao sjednici tijela koje mu redovito mjesečno isplaćuje zastupnički honorar. Mnogi pribivaju svim sjednicama premda pri tome ne izvogle nijednu riječ, prijedlog, ali su bar fizički nazočni. Koju ocjenu zavređuju oni koji se pojave i nakon pola sata odu. Hoće li društvena kontrola – na koju se zakonodavac i predlagач pozivao pri donošenju izmjena izbornog zakona predavši političku inicijativu, ali i kontrolu u ruke civilne sfere – biti i ostvarena? Kažu kako nije sukob interesa, naravno, pravno gledajući, ako je ista osoba i zastupnik najvišega političkog tijela i delegat zemaljskog vijeća civilne organizacije koja sastavlja vladu. Teško je zamisliti, pa i onda ako mislimo kao idealisti, koji u prvom redu žele dobro svojoj zajednici, kako će isti ljudi biti društvena kontrola sami sebi. Profesor čiji ugled, a i plaća ovisi o ocjeni studenata, i te kako pažljivo čita što mu studenti zamjeraju, a političar koji ima prigodu ocjenjivati sam sebe, a pri tome u igri je i njegova plaća i ugled, vjerojatno će sam sebi dati peticu. Može li se tako izgrađivati politička svijest i odgovornost manjinskog političara (ma koliko brojčano mala bila zajednica i ma koliko malo ima onih koji bi se prihvatili posla)?

Branka Pavić Blažetin

„Glasnikov tjedan“

U tjednu koji je iza nas, održan je u Pečuhu drugi po redu međunarodni filmski festival u čijoj je natjecateljskoj konkurenciji sudjelovao i hrvatski film Oprosti za kung fu, te osvojio posebnu nagradu za najbolje filmsko ostvarenje festivala.

Osim ovoga značajnog filmskog i kulturnog događaja, koji smo i mi zabilježili na stranicama našega tjednika, bio je to tjedan koji je obilovao političkim događanjima, a sve u znaku sjednica Predsjedništva Saveza Hrvata u Mađarskoj i Zemaljskog odbora Saveza te treće redovite godišnje Skupštine HDS-a na kojoj se raspravljalo ni više ni manje nego po 16 točaka dnevnoga reda u četiri radna sata. Jedna od najvažnijih odluka bio je izbor ravnatelja Croatice Kht. Ponovno je na istu dužnost izabran Čaba Horvath, ujedno i sadašnji dopredsjednik HDS-a, koji se nakon imenovanja zbog sukoba interesa odrekao svoga političkog angažmana u najvišemu političkom tijelu Hrvata u Mađarskoj koje mu je zajedno sa Savezom Hrvata u Mađarskoj poslodavac.

Uz ovo na dnevnom redu bio je niz zanimljivih tema, pa smo tako saznali kako je za popravke na zgradi našeg odmarališta u Vlačićima potrebno što prije pronaći sredstva, a bilo bi poželjno početi razmišljati i o mijenjanju krova i krovne konstrukcije, koji nisu ušli u prvobitni plan obnove tog zdanja.

Zbog zavrzlama na bankovnom računu pečuške gradske samouprave, kao uzdržavatelja dviju «naših» ustanova, pečuške hrvatske škole i Hrvatskoga kazališta (mislilo se da je novac koji je pristigao iz Hrvatske namijenjen pečuškoj hrvatskoj školi, a ispostavilo se da je

on stigao za potrebe Hrvatskoga kazališta; radi se o 160 tisuća eura) ravnatelj pečuške škole Gabor Győrvári molio je posudbu od 25 milijuna forinti od HDS-a kako bi se prevladalo trenutno stanje, isplatili pristigli računi dok novac ne stigne iz obećanih izvora. Nesporazumi u komunikaciji naišli su na razumijevanje zastupnika Skupštine HDS-a.

Iako su izbori iza nas, izgleda da nas očekuje burna hrvatska politička jesen i zima, a to je očito već ovih dana u našoj manjinskoj zbilji. U rješavanju budućih kadrovskih križaljki Savez Hrvata kao mandatar buduće naše hrvatske vlade na čelu s Josom Ostrogoncem imat će pune ruke posla i bit će im potrebna izrazita diplomatska sposobnost. Posjetili su nas i visoki dužnosnici ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija koji su saslušali i naše želje sastavši se s predstavnicima Hrvata i voditeljima hrvatskih ustanova u Budimpešti i Pečuhu.

Politička zavrzlama možda će biti, bar naizgled, prevladana i politika će se vratiti u zgradu Parlamenta nagovješćuju dani koji su došli iza izglasovanja povjerenja premijeru Gyurcsányu. Svjedoci smo novoga skandala, audiosnimke koja kompromitira ministricu Móniku Lampert i vladajuću koaliciju.

Pomalo smo već umorni od tih silnih audiosnimaka, te nas nove sve manje i manje iznenađuju, a i s njih se ionako čuje samo ono što svi mi pomalo naslućujemo ili mislimo da znamo kako se upravo na taj način danas politizira.

Branka Pavić Blažetin

Sjednica Skupštine HDS-a održana je 7. listopada

Zajednička sjednica Skupštine HDS-a i Zemaljskog odbora SHM-a

Čaba Horvath izabran je za ravnatelja Croatice Kht. na rok od pet godina

U uredu HDS-a 7. listopada održana je redovita godišnja Skupština kojoj se odazvalo 37 zastupnika od njih 52. Otvarajući sjednicu kojoj su u prve dvije točke dnevnoga reda Dan Hrvata 2006. i izbor ravnatelja Croatice Kht., sudjelovali i članovi Zemaljskog odbora Saveza Hrvata u Mađarskoj na čelu s predsjednikom Josom Ostrogoncem. Predsjednik HDS-a Mijo Karagić nadopunio je u nekoliko točaka dnevni red te je i započeo četverosatni rad Skupštine.

Nakon pozdravnoga slova dr. Mije Karagića i predsjednika SHM-a Jose Ostrogonca upućenog svim zastupnicima i posebno predstavnicima naših medija, te ustanovljavanja kvoruma i predlaganja dnevnoga reda – koji je s dopunama zamjenika predsjednika Stipana Karagića proširen s dvije točke – jednoglasno je prihvaćen dnevni red s time da se zajednička rasprava i donošenje odluke o programu Hrvatskog dana te o izboru i imenovanju ravnatelja Croatice stavi na početak sjednice.

Prijedlog programa Dana Hrvata 2006. jednoglasno je prihvaćen.

Na dužnost ravnatelja Croatice kandidirale su se dvije osobe: Zoltan Gatai i Čaba Horvath. Budući da se radilo o personalnim pitanjima, predsjedatelj Stipan Karagić i predsjednik Joso Ostrogonac predložili su tajno glasovanje, što je jednoglasno prihvaćeno s time da sa strane HDS-a Izborna povjerenstvo zastupa Odbor za pravna pitanja, a sa strane SHM-a Mijo Štandovar, Geza Völgyi i Matija Šmatović. Rezultati tajnoga glasovanja: za novog ravnatelja Croatice izabran je bivši ravnatelj Čaba Horvath, i to od Skupštine HDS-a, od 37, s 26 glasova, a od ZO SHM-a, od 20, s 15 glasova.

Uzroci asimilacije i kako usporiti asimilaciju Hrvata u Mađarskoj, bila je sljedeća točka dnevnoga reda čiji je referent bio ravnatelj Hrvatskoga znanstvenog zavoda dr. Ernest Barić. Predsjedatelj je skrenuo

pozornost na veoma aktualnu problematiku, na tendenciju nekoliko osoba koje žele postići da se Bunjevci priznaju za posebnu manjinu. I taj postupak ukazuje na ubranu nasilnu asimilaciju, na pokušaj razbijanja bunjevačkog identiteta. Da do toga ne dođe, i HDS je učinio potrebne korake, jer je nedvojbeno da su Bunjevci sastavni dio hrvatskoga narodnog bića.

Potom se prešlo na aktualna pitanja u svezi s nastavom hrvatskog jezika i školskog sustava Hrvata u Mađarskoj, čiji su referenti bili predsjednica Odbora za odgoj i obrazovanje Marija Petrić i dr. Ernest Barić. Tematiku je Skupština prihvatila.

O zaključcima raščlambe Hrvatsko-mađarskog sporazuma o zaštiti manjina potpisanog 1995. g. u Osijeku, referent dr. M. Karagić potvrdio je već izneseno na sjednici Predsjedništva 22. rujna. Mišljenje je na molbu HDS-a stiglo od prof. Đure Vidmarovića iz Zagreba koji je dobar poznavatelj hrvatskih manjinskih pitanja u nas. Usvojen je prijedlog da se organizira aznanstvena konferencija na tu temu.

Sljedeća točka dnevnoga reda bila je prijedlog ustrojstva HDS-a za ciklus od 2006. do 2010. g. Iako je ta tema iskrsla već prije godinu dana, premda su svi zastupnici i voditelji naših ustanova obaviješteni o tome, nije stigao nikakav prijedlog. Prihvaćen je prijedlog da se razmotre strukture drugih manjina i da se na zadnjoj sjednici Skupštine o tome posebno raspravlja.

U svezi s odlukom o dodjeli 148 tisuća forinti koljnofskoj osnovnoj školi bilo je raznih mišljenja i prijedloga. Prihvaćeno je da se radi nastave i osuvremenjivanja hrvatskog jezika te uvođenja dvojezičnosti, nakon jezičnog tečaja za nastavnike, od škole zatraži izvješće o tome koji su rezultati postignuti.

Rebalans proračuna HDS-a za 2006. g. i prihvaćanje financijskog izvješća HDS-a za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja o. g., nadalje o odluci u svezi s naknadom za topli obrok učenika santovačke hrvatske škole, bile su sljedeće dnevne točke. Prema predsjednici Odbora za financije i nadzor Marije Pilšić treba se odlučiti za prihvaćanje polugodišnjeg proračuna HDS-a i proračuna santovačke škole, za modificiranje predračunskih troškova koji se sa 110 milijuna povisuju na 130 milijuna forinti, te za naknadu za topli obrok u spomenutoj ustanovi. Predložene odluke, svaka posebno, prihvaćene su.

Glede dodjele odličja HDS-a povodom Dana Hrvata u Pečuhu, stiglo je nekoliko prijedloga te su i izglasani oni koje je predložilo Predsjedništvo HDS-a. Na temelju prethodnih razgovora s bivšim dopredsjednikom Skupštine Baranjske županije i gradonačelnikom grada Pečuha Péterom Tasnádijem u svezi s

potpisivanjem ugovora o održavanju Mohačkog muzeja, u načelu je usuglašeno da će se ta točka dnevnoga reda – s konačnim tekstom ugovora – staviti na dnevni red posljednje sjednice Skupštine, s tim da nadležno tijelo, Skupština Baranjske županije, dostavi detaljan opis stanja muzeja o funkcioniranju i podroban financijski proračun. Ako se ta pitanja raščiste i materijalni uvjeti osiguraju, HDS je spreman među svoje ustanove uvrstiti i narečeni muzej. Prijedlog je jednoglasno prihvaćen.

Članovi Odbora za financije i nadzor na licu mjesta kane razmotriti funkcioniranje pašskog Zavičaja d.o.o., jer je iskrsla niz problema građevinske naravi na zgradi koji nisu do sada uočeni.

O donošenju konačne odluke u svezi s naknadom za putne troškove zastupnika te primanjima predsjednika i zamjenika predsjednika HDS-a, predsjednik Odbora za pravna pitanja Jože Takač naveo je više mogućih rješenja. Jednoglasno je prihvaćeno da se u tom pogledu do kraja skupštinskih mandata ostane kod prethodne obračunske prakse.

Nakon toga ravnatelj naše pečuške škole Gabor Győrvári posebno je obrazložio zamolbu koja se tiče započete izgradnje i adaptacije pečuskoga školskog projekta, odnosno potrebnih materijalnih sredstava, koja jamče i Republika Mađarska i Republika Hrvatska, ali koja još nisu preporučena. Posrijedi je dakle prethodno osiguranje 25 milijuna forinti od HDS-a, a koji će se iznos na temelju uzajamnog ugovora sa samoupravom grada Pečuha pravodobno vratiti. Zamolba i prijedlog ravnatelja jednoglasno su prihvaćeni.

Prihvaćen je i prijedlog da se za idući trogodišnji mandat hrvatskog zastupništva u Državnome manjinskom odboru izabere ponovno zastupnica Zorica Agatić-Babić.

Na temelju zamolbe koja je pristigla od Vladina Ureda za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj, da se do 15. listopada dostavi prijedlog za dodjelu Odličja za manjine za 2006. godinu. Nakon više prijedloga, odlučeno je da se za to visoko zemaljsko priznanje kandidira predsjednik HDS-a dr. Mijo Karagić.

Zadnja točka dnevnoga reda, čiji je referent bio predsjednik Odbora za pravna pitanja Jože Takač, odnosila se na modifikaciju Manjinskoga zakona, i to glede izbora članova županijskih manjinskih samouprava s 9 na 7, odnosno sastava manjinskih skupština s 39 na 29 članova.

Kako se većina manjinskih samouprava na zadnjoj sjednici s tim prijedlozima nije suglasila, ni Skupština HDS-a nije prihvatila modifikacijske inicijative.

M. Dekić

Pomoć iz matice u 2007. sustavnija, na temelju osmišljenih kriterija

PEČUH – I prije službenog polaganja prisege i preuzimanja mandata, izabrani zastupnici pečuške Hrvatske samouprave, nakon isteka zakonom propisanog roka za žalbe (što je naglasio zastupnik Ivica Đurok), iskoristili su prigodu i 5. listopada u Uredu Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, u nazočnosti generalnoga konzula Ivana Bandića, pomoćnice ministrice Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Mirjane Bohanec Vidović i Jasmine Kovačević, načelnice Odjela za manjine MVP i europskih integracija, predsjednika Saveza Hrvata u Mađarskoj Jose Ostrogonca i nazočnih novinara prišli biranju predsjednika samouprave. Petero zastupnika, Ivica Đurok, Antun Vidaković, Antuš Vizin, Mišo Hepp i Đuro Franković na sjednici što ju je vodio Ivica Đurok koji je na izborima dobio najviše (74) glasova (u biračkom popisu bilo je upisano 234 birača od čega je njih 162 izašlo na biralište), izglasovalo je dnevni red. Dnevni red imao je samo jednu točku: izabrati predsjednika Hrvatske samouprave. Bilo je više prijedloga. Antuš Vizin predložio je Mišu Heppa, a nakon njegova neprihvatanja Đuru Frankovića, dok je Ivica Đurok predložio da predsjednik bude osoba koja je dobila najviše glasova. Đuro Franković se prihvatio kandidature kao i Ivica Đurok koji je s tri glasa izabran za predsjednika. Već na ovom sastanku, a u povodu izbora i kandidature osobe predsjednika povelila se žučna rasprava među zastupnicima, na temu organizacije čiji je zastupnik Antuš Vizin izabran kao zastupnik, a to je KUD Tanac. Ostala četiri zastupnika izabrani su kao kandidati Saveza Hrvata u Mađarskoj. Neki su zastupnici nijekali politički legitimitet Tanaca oštro napadajući vodstvo. Antuš Vizin odbacio je sve neutemeljene optužbe, i naglasio političku neodgovornost izrečenoga.

KAPOŠVAR – Petero zastupnika novoizabrane Hrvatske samouprave grada Kapošvara, Marko Kovač, Tibor Čuč, Irena Balažin, Ladislav Karas i gospođa Arató, 11. listopada preuzelo je svoje mandate i položilo prisegu, te utemeljilo tamošnju novu samoupravu. Svi izabrani hrvatski zastupnici na izborima su bili kandidati Zemaljskoga društva hrvatsko-mađarskog prijateljstva.

U Budimpešti i Pečuhu 4. i 5. listopada boravila je Mirjana Bohanec Vidović, novoimenovana pomoćnica ministrice u Upravi za hrvatske manjine, iseljništvo i useljništvo Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, i Jasmina Kovačević, načelnica Odjela za manjine MVP i europskih integracija. Tema budimpeštanskog i pečuškog sastanka bili su razgovori o daljnjoj suradnji i potpori ostvarenju budućih kulturnih projekata Hrvata u Mađarskoj. Razgovorima su u Budimpešti nazočili dopredsjednik HDS-a Čaba Horvath, predsjednik glavnogradske hrvatske samouprave Stipan Vujić i ravnateljica HOŠIG-a Marija Petrič, uz diplomate budimpeštanskog veleposlanstva i pečuškoga konzulata Republike Hrvatske. U Pečuhu, u prostorijama generalnoga konzulata sastanku su, uz generalnoga konzula Ivana Bandića i visoke gošće, sudjelovali predsjednik i dopredsjednik HDS-a Mijo Karagić i Stipan Karagić, predstojnik Odsjeka za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Pečuhu i Ernest Barić, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, uime Zavoda sastanku je nazočio i Stjepan Blažetin, ravnatelj Hrvatskoga kazališta Antun Vidaković, ravnatelj hrvatske škole Miroslava Krleže Gábor Győrvári, ravnatelj santovačke hrvatske škole Joso Šibalin, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, predsjednica bajske Hrvatske samouprave i Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj Angela Šokac Marković, voditelj pečuškoga Hrvatskog kluba Augusta Šenoa Mišo Hepp, voditelj hrvatske emisije pri MTV Hrvatske kronike Mišo Balaž, predsjednica Matice hrvatske Pečuh, i uime hrvatske redakcije Mađarskog radija Milica Klaić Taradija te Tomo Fűri, glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin. Narečeni su na sastanku imali prigodu kratko iznijeti položaj ustanova, organizacija na čijem su čelu i ukazati na ciljeve predstojećeg razdoblja za koje se nadaju kako će i iz sredstava Uprave za hrvatske manjine, iseljništvo i useljništvo za sljedeću 2007. godinu dobiti potporu. Uz narečene sastanku su pribivali i novinari te predstavnici diplomatskih predstavništava iz Pečuha i Budimpešte, savjetnice Melinda Adam i Vesna Njikoš Pečkaj.

U svom nastupu Mijo Karagić istaknuo je kako se Hrvati u Mađarskoj spominju kao najorganiziranija hrvatska manjina, a to možemo zahvaliti i ljudima s kojima se hrvatsko izaslanstvo srelo u dva dana svoga posjeta Mađarskoj.

Mi smo iza manjinskih izbora i mogu ih ocijeniti kao uspješne, jer danas imamo više

samouprava nego u prošleme mandatu, a glavni cilj Hrvata u Mađarskoj jest izgradnja kulturne autonomije, što bez dobro organiziranog institucionalnog zaleđa ne možemo ostvariti. Cilj nam je učvrstiti naše ustanove uz pomoć mađarske vlade, ali i od matične domovine očekujemo konkretnu i znatnu pomoć koja može biti i moralna i politička, ali i financijske naravi – naglasio je Mijo Karagić. U svome nastupu osvrnuo se i na aktualni politički problem, problem Bunjevacu u Mađarskoj i nastojanja za priznavanjem Bunjevaca posebnom nacionalnom manjinom kao pojavu razbijanja jedinstvenoga hrvatskog bića u Mađarskoj. Posebnu važnost za nas ima završetak otpočetih radova i projekata naše pečuške i santovačke škole te Hrvatskoga kazališta – kazao je Karagić. Ravnatelj pečuške hrvatske škole istaknuo je problem financiranja studenata Hrvata u Mađarskoj, naime, Hrvatska u skladu s odredbama međudržavnog ugovora stipendira samo polaznike kroatističkih studija, dok među našim maturantima ima više zainteresiranih za druge vrste studija, a i hrvatskoj zajednici potrebni su visokoobrazovani stručnjaci različitih profila. Problem se može riješiti na vrlo jednostavan način, naglasio je u svom istupu Stipan Karagić: fleksibilnijim pristupom tome problemu, jer se kvota od deset stipendija godišnje nijedne godine ne iskoristi. On je naglasio i potrebu utemeljenja Ureda pri hrvatskoj vladi za Hrvate izvan Hrvatske, a podcrtao je potrebu uže suradnje diplomatskih predstavništava u Mađarskoj, i hrvatskih političkih dužnosnika s legitimnim političkim predstavnikom Hrvata u Mađarskoj, s Hrvatskom državnom samoupravom.

U daljnjim izlaganjima, između ostalog i

Ivan Bandić i Mirjana Bohanec Vidović

ostalnih, glavna urednica Hrvatskoga glasnika naglasila je težak položaj pisanog tiska i činjenicu kako matične domovine drugih manjina u Mađarskoj u velikoj mjeri pomažu njihov opstanak i razvoj, za što izdvajaju znatna sredstva (Nijemci, Slovenci, Srbi ...). S financijskim kondicijama koje su u 2006. na razini onih iz 2001. godine, teško je razvijati i planirati rad tjednika i broj suradnika. Prisiljeni smo smanjivati broj zaposlenika i racionalizirati i štedjeti na svim poljima izdavačke i uredničke djelatnosti, istaknula je, a da ne govorimo u kolikom smo zaostatku u odnosu na izazove informativnog doba u kojem živimo. Predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac osvrnuo se na povijest Saveza i na njegov današnji položaj kao najjače civilne udruge Hrvata u Mađarskoj koja je na manjinskim izborima dobila 442 mandata, što je više od 75% sveukupnih hrvatskih mandata ostvarenih na manjinskim izborima, i time će imati odlučujuću riječ i pri formiranju političkog sastava Skupštine HDS-a u ožujku 2007. godine. Tražio je od matične domovine materijalnu i financijsku potporu za Savez. Nakon zajedničkog ručka, gosti su u pratnji generalnoga konzula posjetili Hrvatsko kazalište, Hrvatski klub Augusta Šenoe i Hrvatsku osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom Miroslava Krležu.

Mirjana Bohanec Vidović, pomoćnica ministrice u Upravi za hrvatske manjine, iseljeništvu i useljeništvu Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske za Hrvatski glasnik je izjavila:

Moj prvi put u ovoj funkciji upravo je posjet Hrvatima u Mađarskoj. Vlada Republike Hrvatske je i do sada pokazala veliko razumijevanje za vaše projekte, a nadam se kako će tako biti i ubuduće. Manje zahtjeve i probleme rješavat će naše ministarstvo, i preko međuvladina mješovitog odbora, a svi projekti koji nadilaze naše mogućnosti, a to su projekti od međudržavnog značenja, kao što je pomoć u izgradnji kazališta, pečuške škole

i učeničkog doma u Santovu, odmarališta, nisu u našoj domeni. Što smo čuli, prenijet ćemo vladinoj komisiji.

Ono čime naše ministarstvo može pomoći, to je simbolična materijalna potpora, ali možemo biti kanal kojim ćemo pronaći na nekim drugim mjestima, za koja vi možda ne znate da tamo postoje mogućnosti, a tu je i pomoć pri nabavi sponzora, jer kulturni identitet jedna je od najvažnijih odrednica, a smatram kako su upravo Hrvati u Mađarskoj puno napravili i kako im tim više treba pomoći. Mi smo za sljedeću

godinu tražili dvostruko više sredstava nego što smo imali u ovoj godini. Zvučat će bombastično, radi se o četiri milijuna eura, ali ako dobijemo i pola od toga, bit ćemo zadovoljni. Ne znam kolika će ta svota u konačnici biti, ali mislim kako bi ona mogla biti značajna, utoliko ćemo više moći podijeliti potrebama hrvatskih manjina. Ali, mi ne vodimo u našoj upravi samo brigu o njima već i o iseljenicima i njihovim udrugama, a pomažemo i društva prijateljstava kojih u posljednje vrijeme ima mnogo. Od maloga, a sve podijeliti na mnogo strana, nije jednostavno. Mislim kako ćemo utemeljiti odbor koji će odlučivati o podjeli sredstava. Napraviti ćemo, da tako kažemo, pravila igre i u suglasnosti s našim veleposlanstvima i konzulatima u svijetu zajednički pokušati biti pravedni.

Moj je dojam i ovo što ću kazati, ne kazujem kurtoazno, kako su Hrvati u Mađarskoj sasvim sigurno grupacija koja je najviše učinila na očuvanju kulturnog identiteta Hrvata, oduševljena sam s profilom ljudi koji vode vaše ustanove, samouprave, i mislim kako se može još puno toga napraviti.

Mi smo 4. listopada posjetili i Ministarstvo vanjskih poslova Mađarske gdje nas je primio šef kabineta, a bili smo i kod predsjednika Vladina Ureda za manjine i razgovarali smo o problemima Hrvata u Mađarskoj. Istaknuli su teški gospodarski trenutak i štednju u državnoj upravi, obećali kako će pomoć biti pružena kao i do sada, a sve ono što je temeljem ugovora dviju država dogovoreno ili će biti dogovoreno, i provest će se. Što se tiče Bunjevaca, sami Hrvati u Mađarskoj na licu mjesta trebaju rješavati nastali problem i na Hrvatima u Mađarskoj velika je odgovornost u svezi s tim jer se Vlada Republike Hrvatske ne može izravno miješati u unutarnje stvari druge države. Mi smo sve ono što je bilo moguće u svezi s tim učinili, i intervenirali, pa po našim informacijama mislimo kako Parlament neće prihvatiti inicijativu Bunjevaca za priznavanjem istima statusa posebne nacionalne manjine u Mađarskoj. *bpb*

BUDIMPEŠTA – U desetak dana, od 25. rujna do 5. listopada, Mijo Karagić, predsjednik HDS-a sudjelovao je na nekoliko sastanaka i u Hrvatskoj i u Mađarskoj koji su za temu imali pitanje i položaj hrvatskih manjina, a među njima i položaj Hrvata u Mađarskoj. Tako je zajedno s predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem 26. rujna sudjelovao forumu, stručnom skupu o statusu i problematici hrvatskih manjinskih zajednica u Europi održanom u sklopu Tjedna Hrvata iz Slovenije čiji je organizator Hrvatska matica iseljenika. U Dubrovniku sudjelovao je međunarodnom simpoziju gdje se govorilo o problematici hrvatskih manjina u sklopu problematike priključenja Europskoj uniji, i mogućnostima koje postoje za manjine u prekograničnoj suradnji, a 5. listopada sudjelovao je u Pečuhu održanom sastanku predstavnika hrvatskih ustanova u Mađarskoj s predstavnicima Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija. Sve susrete Mijo Karagić ocijenio je pozitivnima i njihov je cilj poboljšanje komunikacije s matičnom domovinom, ali sve naše poteškoće u prvom redu moramo mi sami i međusobno riješiti, i to ovdje u Republici Mađarskoj čiji smo porezni obveznici i koja je dužna i politički nam pružiti podršku i osigurati uvjete našeg opstanka i udovoljavanja naših manjinskih potreba. S druge strane, Republika Hrvatska mora imati konkretnu i transparentnu politiku prema hrvatskim manjinama u susjednim zemljama. Hrvatska vlada iz svoga godišnjeg proračuna treba izdvojiti fond iz kojega bi se mogle podupirati naše akcije i naše ustanove. Mi u našim očekivanjima moramo biti realni, a naša matična domovina u davanju potpore mora imati jedinstvenu politiku i nastojati rješavati naše probleme utemeljenjem ureda koji bi kanalizirao svu hrvatsku manjinsku problematiku.

Prekogranična suradnja

SERDAHEL – Narodnosna osnovna škola Katarine Zrinski iz Serdahela za učenike šestog, sedmog i osmog razreda organizirala je jednodnevni izlet u Republiku Hrvatsku. Ekipa s dva autobusa posjetila je znamenitosti grada Čakovca (tvrđavu i središte grada, park), utvrdu u Varaždinu te dvorac i okolni park u Trakošćanu.

SERDAHEL – Osnovna škola već više godina uspješno surađuje s Visokom učiteljskom školom iz Zadra preko koje suradnje svake godine dvadesetero studenata s mentoricom dolazi hospitirati u Serdahel. Ove će godine studenti stići 15. rujna i boraviti tjedan dana u selu, te posjećivati okolna mjesta.

VLAŠIĆI – Djelatnici Hrvatskoga prosvjetno-kulturnog centra „Zavičaj“ u Vlašićima, kao i lani, posjetit će razne krajeve Mađarske. Prema izvješću Ladislava Gujaša, upravitelja Centra, ove će se godine upoznati s Pečuhom i okolicom. Osim toga grada posjetit će Šikloš, Viljan i Harkanj.

FÍCEHAZ – Dugogodišnja je tradicija da u fićehaskome dječjem vrtiću na jesen održavaju tjedan berbe. Tijekom tjedna djeca se upoznaju s blagodatima godišnjeg doba, uče pjesmice i igre vezane uz jesen. Posjete vinograd, sudjeluju na berbi grožđa, izrađuju ukrasne predmete, slike od raznih plodova i tiještenoga lišća, a posljednjeg dana priređuju malu berbenu povorku.

Program svečanosti „Najselo“ 2006. – Kukinji

Proglašenje Kukinja Najselom zbit će se 21. listopada. U 14 sati je otvorenje izložbe dijelova narodne nošnje i slika o Kukinju. Nakon toga Forum o Hrvatskom glasniku u povodu 60. obljetnice novinstva Hrvata u Mađarskoj. Sveta misa počinje u 15 sati, a nakon nje svečani program u kojem će hrvatsku i mađarsku himnu izvesti Ženski pjevački zbor Augusta Šenoae, pozdravne riječi uputiti načelnik Kukinja Ivo Grišnik, nastupiti omladinska pjevačka skupina iz Kukinja, svečani govor o selu održati Mijo Karagić, predsjednik HDS-a, a pozdravne riječi i proglašenje Kukinja „Najselom“ uputiti nazočnima Katarina Fuček, ravnateljica Hrvatske matice iseljenika. Nakon toga će Baranjske plesove i pjesme izvesti folklorno društvo Ladislava Matušeka, a potom će nastupiti pjevačka skupina Ižipci iz Topolja, KUD Mohač iz Mohača, te orkestar Šo-kačka grana iz Duboševice, čiji je zadatak i zabavljanje gostiju do kasnih noćnih sati.

Potpisivanje sporazuma između Mlinaraca i Donje Dubrave. Projekt-menadžer s partnerima

Značenje civilnih organizacija sve više se povećava u Europskoj uniji, to dokazuju i oni uspješni natječaji što su ih civilne udruge predale za europske izvore. Mogućnosti su dane, no još je malo stručnjaka koji se razumiju u pisanje dobrih natječaja, pa često i zbog toga slijedi neuspjeh, stoga su načelnici s obje strane Mure potražili pomoć od iskusnog natjecatelja Ladislava Odora, voditelja Udruge za zaštitu interesa i kulturu Roma u Zalskoj županiji, koji je rado pomogao videći vrlo dobre potencijale tog područja.

U okvirima Programa za susjedstvo Slovenija – Mađarska – Hrvatska, mlinaračka mjesna i manjinska samouprava, Općina Donja Dubrava i Udruga za zaštitu interesa skupa će ostvariti projekt koji se odnosi na izobrazbu budućih projekt-menadžera. Potpora europskog izvora iznosi 28 milijuna forinti.

Predsjednik donjodubravačke općine Marijan Varga i mlinarački načelnik Stjepan Vuk 26. rujna u Mlinarcima potpisali su sporazum o partnerstvu radi zajedničkog ostvarenja projekta. Na svečanom činu pribivali su i predstavnici drugih međimurskih naselja: Svete Marije, Kotoribe, Preloga, Donjeg Vidovca, a

jednako tako i Ružica Kertes, predsjednica HDS-ova Odbora za kulturu, mladež, šport i vjerska pitanja.

Pripravno razdoblje projekta počinje 2. listopada pošto će općine biti informirane o mogućnosti kandidiranja sudionika četvero-mjesečne izobrazbe. Seminar omogućuje sudjelovanje 25 osoba, koji će na kraju polaganjem ispita postati projekt-menadžeri. Dvadeset osoba može kandidirati Mađarska, a pet Hrvatska. Projekt pokriva područje donjeg Međimurja i južne Zale uključujući područje Letinje, Kaniže do Zalakarosa.

Prigodom potpisivanja sporazuma o partnerstvu László Odor, projekt-menadžer, upoznao je nazočne o programu unutar kojeg će organizirati 22 work-shopa, objaviti periodike na tri jezika, otvoriti web-stranicu za informiranje, a što je najvažnije, buduću projekt-menadžeri trebat će izraditi projekte s određenim temama jer će raditi u specijalnim timovima. Rezultat projekta InnoMur@ bit će novi projekti izrađeni za pojedina područja, a po završetku narečenoga projekta ponovno će se natjecati.

Beta

PEČUH – Ovogodišnji zemaljski Dan Hrvata, u organizaciji Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj, održat će se 11. studenog u Pečuhu u hotelu Palatinus. Sveta misa na hrvatskom jeziku počinje u 16 sati u pečuškoj katedrali, a nakon toga svečani program u kazališnoj dvorani spomenutoga hotela, s početkom u 18 sati. U gala programu koji će svojom nazočnošću počastiti i predsjednici Mađarske i Hrvatske, László Sólyom i Stjepan Mesić, pod čijim se visokim pokroviteljstvom i održava Dan Hrvata već treću godinu zaredom, nastupit će Ženski pjevački zbor Augusta Šenoae, i gajdaš Pavo Gadanji. KUD Baranja će u svome jednosatnom programu plesom i pjesmom predstaviti sve etničke skupine Hrvata u Mađarskoj.

Intervju

77% sveukupnih hrvatskih mandata pripada Savezu Hrvata u Mađarskoj

Izbori za hrvatske manjinske samouprave neosporno su pokazali kako je i u pripremama izbora, a i po ostvarenim rezultatima Savezu Hrvata u Mađarskoj pripala i pripada ključna uloga, 442 osvojena mandata od ukupno 575, koliko imaju sveukupno Hrvati u Mađarskoj, 70-80% mandata je u rukama Saveza, što praktično znači da će političku aktivnost Hrvata u Mađarskoj u nastupajuće četiri godine zacrtati i provoditi Savez putem svojih delegata.

Razgovor vodila: Branka Pavić Blažetin

Mi smo zadovoljni ostvarenim rezultatima jer 77% sveukupnih hrvatskih mandata pripada Savezu. Na održanoj sjednici Predsjedništva, 6. listopada, zaključili smo kako možemo biti zadovoljni do sada

učinjenim. Imali smo tri točke dnevnoga reda: izbor ravnatelja Croatice Kht, Dan Hrvata 2006, a treća, najvažnija točka dnevnoga reda bila je analiza izbora i ostvarenih rezultata.

Do kakvog ste zaključka došli?

Pogledali smo sve moguće varijante naših daljnjih aktivnosti. Prvo trebamo utemeljiti županijske samouprave i Hrvatsku državnu samoupravu. Pogledali smo sve pravne regulative glede toga i donijeli odluku kako ćemo u roku od mjesec dana izraditi strukturu budućih županijskih samouprava i Hrvatske državne samouprave, te ćemo sazvati Zemaljski odbor koji treba naše prijedloge prihvatiti i odobriti kako bismo prionuli poslu.

To znači kako će u budućoj strukturi HDS-a, a to nas u ovom trenutku najviše zanima, bilo kakva ona bude, ključnu ulogu imati Savez Hrvata u Mađarskoj, da će svi mandati biti u njegovim rukama ili će se neki postotak dijeliti s ostalima.

Ima više varijanata, vjerojatno će naša organizacija imati najviše kandidata, što ne znači kako ćemo imati i cijelu listu. Mi sa svojih 442 kandidata možemo napraviti samostalnu listu, ali mislim kako to ne bi bilo dobro. Trebali bismo ići u dogovore i koaliciju s drugim udrugama koje su također ostvarile mandate. Jer Društvo Horvatov kre Mure ravnopravna je regionalna Savezova podružnica i član Saveza Hrvata u Mađarskoj. Oni su naša regija i osvojili su 60 mandata. Rekao sam predsjedniku Društva Horvatov kre Mure Ladislavu Penzešu neka razmotre to pitanje, neka se dogovore žele li dalje ići s

nama, jer je naša ponuda prema njima otvorena, naime, u našem statutu ona je ravnopravna naša regija i ne bi bilo poželjno da se na bilo koji način naruši naše jedinstvo koje smo pokazali i na ovim izborima. Ima i mišljenja i u Predsjedništvu i na terenu kako mi ne trebamo koalirati s onima koji na izbore nisu išli u našim bojama. Moja savjest kaže kako mi moramo ići u dogovor s našim zalskim ogrankom. Drugo je pitanje kada gledamo ostale civilne organizacije koje su postigle mandate: KUD Tanac, Zemaljsko društvo hrvatsko-mađarskog prijateljstva ...

Moram zaključiti kako je ovo burna godina u životu Saveza Hrvata u Mađarskoj, ali ja bih zaključila kako je ovo neosporno godina kada Savez Hrvata može preispitati svoju dosadašnju ulogu i ojačati svoj položaj te značaj u životu Hrvata u Mađarskoj, naravno, ako prije toga raščisti dileme i nedostatke pravne naravi koje su se očitovale u pripremama Kongresa, i delegiranju delegata na Kongres u nekim regijama, a i u nekim drugim aktivnostima proteklog razdoblja, a sve to zato kako bi već sada počeo raditi na svome jačanju i pripremanju za nastupajuće izbore, što će reći: poraditi na registriranome članstvu, jačanju odgovornosti i nadzoru rada ogranaka od strane Savezova vodstva i njihova pozivanja na odgovornost, ako treba, jer bilo je dosta propusta. Složit ćete se sa mnom?

Da, slažem s rečenim. Kao Savezov predsjednik primio sam kritike izrečene na naš rad na Kongresu Saveza Hrvata u Koljnofu, bile su to uglavnom konstruktivne kritike iako je bilo i nekoliko nekorektnih. Mi smo prihvatili smjernice našega budućeg rada. Rad ne ide svugdje na isti način, ali većina ljudi zna i želi raditi, dobronamjerna je, i sada smo se dokazali kako možemo, ako treba, biti jedinstveni u jednoj civilnoj udruzi. Mi imamo smjernice i zadatke i što se tiče pitanja članstva i demokratskih postupaka, na čemu moramo puno raditi. U ovom razdoblju neposredno poslije Kongresa baš zbog izbornih zadaća koje su nas i neočekivano zatekle, nismo imali mnogo vremena podrobnije se baviti rečenim. Nakon završenih izbo-

ra u ožujku i utemeljenja županijskih i državne samouprave mi ćemo već u travnju pripremiti sve one postupke kojima svoju organizaciju trebamo staviti na dugoročne čvrste temelje, a s druge strane, neophodno je nju i financijski ojačati.

Očito je, ako pogledamo našu političku scenu, kako Savez Hrvata u ovom trenutku, ako to nije do sada učinio, može, ali i mora osmisliti preko svojih zastupnika strateške programe političkog razvoja i budućnost hrvatske zajednice u nastupajuće četiri godine, za što je dobio legitimitet od glasača upisanih u hrvatske biračke popise.

Zastupnici koji će birati zastupnike na županijsku i državnu razinu reći će i svoju kritiku ako izabrani ne budu dobro obavljali svoj posao, a time će i nas, organizaciju, primorati da i mi isto to učinimo. Imao sam puno prilika za razgovor s ljudima na terenu po našim selima prigodom potpisivanja izbornih formulara i čuo sam mnogo kritika o trošenju novca, komunikaciji ... Mi u nastupajućem razdoblju planiramo više okruglih stolova i susreta, moramo upoznati naša 442 mandatara s našim programom i planovima. Nije to jednostavno. Moramo se usuglasiti, najteže će se pritom usuglasiti personalna pitanja. Već danas neki sebe vide u određenim tijelima, pozicijama, odborima iako još ne znamo koliko i kakvih odbora će biti, a neki kandidati već se danas ponašaju kao budući predsjednici Državne samouprave. To je u redu ako su i pri tome i ambicije zdrave. Najteže će biti sastaviti listu s 39 ili više imena koji će po nekom ključu dospjeti u županijske i državnu samoupravu, ali se pri tome trebamo držati i određenih načela, ne može se dopustiti da u najvišem političkom tijelu neki zastupnici govore samo mađarski, i da se ne govori na hrvatskom, a trebamo i pogledati stručno zaleđe onih koji su birani u pojedine odbore, kako to ne bi bila samo formalnost. Mnogo nas zadataka čeka. Trebamo pripremiti naše zastupnike.

Kada će biti sastanak Zemaljskog odbora koji će, vjerujem, biti ključno tijelo u sastavljanju, nazovimo je tako, buduće kadrovske liste na koju će glasovati samo izabrani zastupnici?

U ovom trenutku predsjednici regionalnih organizacija dobili su zadatak da sazovu ljude, izabrane zastupnike, i početi na svome terenu razgovore na tu temu. To treba obaviti do kraja ovoga mjeseca. Mi ćemo sredinom prosinca sazvati Zemaljski odbor i do tada ćemo imati svoje konkretne prijedloge, a početkom godine u javnost ćemo izaći sa svojom koncepcijom. Imamo još dva mjeseca da se dobro i temeljito pripreмимо. Od datuma koje predsjednik Republike odredi kao dan održavanja izbora županijskih i državnih manjinskih samouprava unatrag 28 dana trebamo imati svoju državnu listu, županijske liste.

PEČUH – U sklopu Drugoga međunarodnog filmskog festivala održanog u Pečuhu od 2. do 7. listopada, prikazano je nekoliko hrvatskih filmova koji su pobudili veliko zanimanje publike. Tih dana Pečuh je odista bio glavni grad europskog filma, naime, u natjecateljskom dijelu programa natjecalo se 28 filmova iz 14 zemalja za nagradu Zlatni Benjamin, a među njima bio je i film redatelja i scenarista Ognjena Sviličića *Oprosti za kung fu*. Izvan natjecateljskog dijela Festivala prikazan je velik broj filmova, među njima više njih premijerno. U tjedan dana više od 90 filmova imala je prigodu vidjeti zainteresirana publika. Hrvatskom filmu *Oprosti za kung fu* na gala večeri održanoj u Pečuškome nacionalnom kazalištu, kojoj su sudjelovali i predsjednica mađarskog Parlamenta Katalin Szili i pečuški gradonačelnik Péter Tasnádi, također je uručena prestižna festivalska nagrada. Međunarodni stručni ocjenjivački sud kojim je predsjedavao mađarski filmski redatelj György Báron hrvatskom filmu dodijelio je posebnu nagradu za najbolje filmsko ostvarenje Festivala. Nagradu je u ime redatelja primila ministar savjetnik Vesna Njikoš Pečkaj, iskazavši veliko zadovoljstvo još jednim uspjehom hrvatskog filma na europskoj filmskoj pozornici te je u ime redatelja Ognjena Sviličića koji nije mogao biti nazočan zahvalila na dobivenom priznanju.

Savjetnica Generalnoga konzulata RH u Pečuhu Vesna Njikoš Pečkaj primila je nagradu u ime autora

BUDIMPEŠTA – U organizaciji Ureda za nacionalne i etničke manjine, u sjedištu Ureda 9. listopada promovirano je izdanje nedavno objavljeno zajedničkim snagama Ureda i parlamentarnog ombudsmana za nacionalne i etničke manjine, naslova „Ostvarena kulturna autonomija, 2003. – 2006.“ Sudionici tiskovne konferencije i promocije spomenutog izdanja uz ostale bili su manjinski ombudsman Jenő Kaltenbach i predsjednik Ureda Antal Heizer.

Hrvatski ljetopis

Gjalski na mađarskom

Kada me je dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, poznati kroatist, prevoditelj Marulićeve Judite, autor Antologije hrvatske književnosti i drugih kapitalnih radova s područja mađarske i hrvatske književnosti István Lőkös telefonski upitao bih li predstavio njegov najnoviji rad *Ódon tetők alatt*, prijevod djela *Pod starim krovovima* (Zapisi i ulomci iz plemenitaškog svijeta) Ksavera Šandora Gjalskog, rado sam se odazvao, naime, bila je to u mom životu prva, na hrvatskom jeziku pisana knjiga koju mi je na čitanje preporučio moj cijenzjeni santovački učitelj Stjepan Velin.

Kako je to nekima već poznato, I. Lőkös se s velikim zanimanjem bavi hrvatskim i mađarskim romanima napisanim u XIX. st. Tome tematskom krugu pripada i usporedba prozne tipologije mađarskoga klasika Gyule Krúdyja i hrvatskoga prozaista Š. K. Gjalskog.

Već u uvodu autor prijevoda ukazuje koliko su na Gjalskog utjecala djela Rusa Turgenjeva, nakon kojih je zapravo i otpočeo pisati svoje „pribilješke“, koje su se isprva objavljivale u časopisu *Vijenac*, a potom su pripovijesti tiskane u posebnoj knjizi s naslovom *Pod starim krovovima*. Gjalski se u 12 pripovijesti ponajprije usredotočuje na živopisni zagorski krajolik, njegov uži zavičaj, kao što i sam Gjalski kaže: „Ja sam slijedio sam i slijedim putove realizma, jer taj način najviše odgovara mojoj čudi. Kad sam uzeo pero u ruke da pišem *Stare krovove*, bila mi je želja predstaviti i originalnost naše stare hrvatske kurije i opet naslikati onu nježnu poeziju što lebdi nad dragim zagorskim krajem, također pak prikazati hrvatsku dušu.“ Oslikava prostor na relaciji Zagreb – Varaždin – Krapina. Tamošnji su plemenitaški dvorci i njihovi stanovnici u piščevu djetinjstvu bili takoreći u idiličnome procvatu, što ne znači da se mjestimično nisu pojavljivale i sjene života: nesreća, razočaranost, tragedije, gubljenje egzistencije .. Ali, ocrtani zagorski svijet – u godinama Hrvatsko-mađarske nagodbe i poslije nje – još uvijek krije u sebi velike vrijednosti koje bi mogle poslužiti svojevrsnim temeljnim kamenom. Propast mu je, međutim, neizbježna.

Gjalski ponajčešće ističe brezovečki dvorac čiji je domaćin umirovljeni veliki župan Kornelije Brezović, u čijoj ličnosti pisac simbolično utjelovljuje obraz i odraz jednog razdoblja te tadašnji način življenja, mentalitet, odanost „kurijskoj“ opstojnosti, konzervativna politička motrišta.

Ove se pripovijesti – ustvrđuje u sažetku prevoditelj – mogu smatrati čudom hrvatske lijepe književnosti XIX. stoljeća. One čitatelju opisom vinograda, šuma, lugova, ritovima, raznobojno išaranoga krajolika pružaju umjetničku paletu neizmjerljivo zanimljiva i vedra raspoloženja nekadašnjih Zagoraca koji su bili sudio-

Ksaver Šandor Gjalski

Ódon tetők alatt

Elbeszélések

Eötvös József Könyvtár

nici uvriježenih običaja, mira i čuvari plemićkoga svijeta, gostoljubivosti, ljepote zimskih lovačkih pustolovina. Za jesenjih kišovitih dana i snježnih zimskih sutonskih večeri, dok je mladež krunila kukuruz, s kuhinjske strane mir narušavalo glasno ribanje kupusnih glavica, a mirisi nagovještavali približavanje objeda ili vrijeme večere, pokraj kamina zabavljali su se igranjem taroka.

Sve u svemu, premetnuvši obojenost turgenjevske proze, prevoditelj I. Lőkös ukazuje na velike sličnosti hrvatskoga prozaista s umjetnošću mađarskoga pripovjedača Gyule Krúdyja.

Osebjunu knjigu pripovjedaka *Ódon tetők alatt* objavio je budimpeštanski Nakladni zavod „József Eötvös“. Opskrbljena je privlačnim i glasovitim ilustracijama. Tiskanje joj je potpomoglo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Marko Dekić

Trenutak za pjesmu

Katarina Gubrinski Takač

Haiku pjesme

... i o mislima...

1.
Velika sreća:
misli su mi za čelom.
Al' imam usta...

2.
Na samom rubu
između sna i jave,
rodi se pjesma.

3.
Vidim, misao
neće stati u pjesmu.
Napišem priču.

Iz povijesti hrvatskoga tiska u Mađarskoj

Hrvatski ministri u našoj samoupravi

Na poziv mađarskog Ministarstva vajskih poslova u Budimpešti je 15. i 16. listopada boravio ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Ivo Sanader. (...) Dr. Ivo Snader posjetio je i Zemaljsku samoupravu Hrvata u Mađarskoj. (...) Predsjednik samouprave dr. Mijo Karagić, u svom je pozdravnom govoru naglasio da su nam se kontakti s matičnom zemljom u zadnje vrijeme poboljšali, ali nam je potrebna još veća, konkretnija i sustavna pomoć. S tim u vezi je predložio da se u Republici Hrvatskoj utemelji odbor na razini ministarstava koji bi objedinio stručnjake ovih ministarstava koji se bave problematikom hrvatskih manjina u susjednim zemljama. Za potporu autohtonog hrvatskog izvanomovinstva bio bi potreban novčani fond hrvatske vlade. Rečeno je i to da se još ove godine treba sazvati mađarsko-hrvatski međudržavni mješoviti odbor.

Hrvatski glasnik,
broj 42., 23. listopada 1997.

FRANKFURT – Međunarodnom sajmu knjiga u Frankfurtu od 4. do 8. listopada sudjelovalo je 30 hrvatskih nakladnika. Na Sajmu su se uz književnike predstavili i dvojica hrvatskih znanstvenika. U skladu s ovogodišnjom temom Sajma 'obrazovanje i budućnost', u Frankfurtu su se predstavila tri književnika te dva hrvatska znanstvenika, a hrvatski je štand velikim dijelom bio posvećen Nikoli Tesli. Hrvatski znanstvenik prof. dr. Ivan Đikić održao je predavanje 'O ljubavi za znanost i hrabrost', a akademik Miroslav Radman predstavio je monografiju 'Nikola Tesla – I bi svjetlo!', za koju je napisao predgovor. Od književnika ove godine bili su predstavljeni autor knjige 'U što se zaljubljujemo' Roman Simić, zatim urednik monografije o Tesli 'I bi svjetlo' Zoran Filipović te Ivan Aralica, autor romana 'Sunce'. Izložba Tehničkog i Hrvatskog povijesnog muzeja 'Nikola Tesla – čovjek koji je rasvijetlio svijet', nedavno otvorena u sjedištu UNESCO-a u Parizu, bila je jedna od glavnih hrvatskih programa na Sajmu. Bile su predstavljene i sve monografije o Tesli koje su tiskane na hrvatskom jeziku. Ove godine hrvatski nakladnici predstavili su se na nešto većem prostoru od 220 četvornih metara.

Iz jugoslavenskih dokumenata o revoluciji 1956.

Pitanje Nagya u očima sovjetskih moćnika

„(...) Na inicijativu Mikojana postavljeno je i pitanje Nađa, koje treba regulirati u interesu jedinstva PMT. Navodno, Mikojan je rekao da SSSR nije nikada odobravao isključenja Nađa iz Partije. U vezi s tim određena su dva člana CK koji su već razgovarali s Nadom i, navodno mu obećali da će mu se pružiti prilika da pred nekim političkim forumom iznese svoja stanovišta. Nije isključeno da će Nađ izvršiti izvjesnu samokritiku na liniji posljednje rezolucije Plenuma, jer izgleda smatra i da su povoljni uvjeti da se za svoja shvaćanja bori unutar Partije, a ne van nje. Pitanje je, međutim, u kojoj će mjeri Nađ biti rehabilitiran obzirom na stavove u rezoluciji o njemu i kakve će posljedice imati način rješenja njegovog slučaja na daljnji unutrašnji razvitak zemlje.” Poslije promjene na partijskom vrhu Plenum i po državnoj liniji donosi odluke, pa je 30. srpnja počelo zasjedanje Parlamenta. Na temelju prijedloga Plenuma na zasjedanju je izvršena rekonstrukcija Vlade i Prezidija.

„Andraš Hegediš predsjednik Vlade je u svom ekspozu prije svega podvukao zadaće koje su postavljene na području gospodarske i državne uprave, kao što su: intenzivniji zakonodavni i ostali rad Parlamenta, jačanje uloge plenuma lokalnih savjeta u odnosu na njihove izvršne odbore, izmjena izbornog sustava, prenošenje novih poduzeća u nadležnost

lokalnih organa vlasti, ukidanje specijalnih sudova i jačanje uloge redovnih sudova, itd.

Hegediš je više puta u ekspozu spomenuo SSSR kao rukovodeću silu tabora mira i socijalizma i posebno podvukao da je za mađarsku uzor u izgradnji socijalizma uvijek bio i ostaje SSSR. (...)

U tijeku zasjedanja Parlamenta vrhovni tužitelj Mađarske Non kritički se osvrnuo na dosadašnji rad organa unutarnjih poslova, sigurnosti i sudova, a posebno je govorio o ispravljanju protuzakonitih postupaka ovih organa u periodu poslije 1948. godine. U vezi s time naglasio je da su mnogi rukovodioci državne sigurnosti zlopotrebjavali svoj položaj služeći se silom i prinudom i da su iskreirali bezbroj lažnih optužbi, pa je dalje navodio brojke o puštanju na slobodu i rehabilitaciju nevino osuđenih osoba, naglasivši pri tomu da je do nedavna s ovom rehabilitacijom išlo sporo, ali da se sada ubrzano privodi kraju. Govoreći o jugoslavenskoj (tj. Hrvatima, Srbima i Slovencima – opaska autora) nacionalnoj manjini u Mađarskoj, Non je rekao da ona ima zakonsku mogućnost „školovalanja i razvoja sopstvene kulture na materinskom jeziku”, ali da je „povreda zakona sprečavala ostvarivanje ovih mogućnosti”, te da će tužiteljstvo nastojati ispraviti ove grješke.” (Tekst smo kroatizirali.) (Nastavit će se) **Đ. F.**

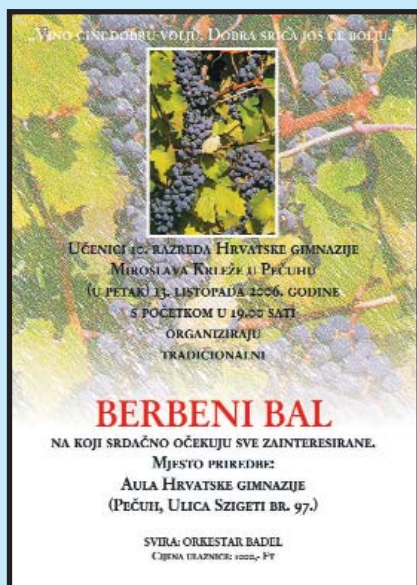
SUBOTICA – U organizaciji Hrvatske čitaonice, od 5. do 7. listopada održani su peti Dani Balinta Vujkova, s podnaslovom «Dani hrvatske knjige i riječi». Trodnevni interdisciplinarni skup istraživača, književnika, jezikoslovaca, pedagoga i drugih stručnjaka razmatrao je bogatu baštinu koju je sakupio najveći istraživač narodnoga blaga bačkih Hrvata Balint Vujkov, ali i suvremeno književno stvaralaštvo. Skupu su sudjelovali stručnjaci iz Hrvatske, Mađarske (Đuro Frančević), Austrije i Vojvodine.

Bogatstvo ...

Mlade žene u Semartinu 1940. godine

NOVI SAD – Novo vodstvo Radija i Televizije Vojvodine suglasilo se da se uvođenje programa na hrvatskom jeziku realizira u suradnji s krovnim tijelima hrvatske manjine. U Novom Sadu iskazana je spremnost da se uvaži prijedlog HNV-a koje je kao svojega kandidata za urednika programa na hrvatskom jeziku istaknulo novinara iz Vrbasa Dragana Jurakića. Ako program na hrvatskom bude uveden, pripadnici hrvatske zajednice bit će poslije nekoliko godina ponovno u mogućnosti preko pokrajinskoga medijskog sustava informirati se na svome materinjem jeziku. Novinarski krugovi u svojim prvim komentarima negativno su ocijenili imenovanje, kako su naveli, mladog i neiskusnog kadra. Nezavisna udruga novinara Vojvodine smatra kako iza novopostavljenih ravnatelja i urednika radio i TV servisa stoji Demokratska stranka Srbije, a po njima «enorman je i utjecaj Srpske pravoslavne crkve» na kadrovska rješenja i uređivačku koncepciju.

VIČEDOL – Na prapovijesnom arheološkom lokalitetu Vičedolu kod Vukovara početkom rujna počela su ovogodišnja arheološka istraživanja koja su potrajala do kraja rujna. U tijeku jednomjesečnih istraživačkih radova završeno je iskapanja sonde započete prije Domovinskog rata te započeti radovi na novoj sondi kako bi se prikupili novi dokazi i spoznaje o životu na Vičedolu u prapovijesno doba. Na vičedolskom prostoru istražuje se kultura naroda koji su to područje naseljavali u razdoblju između 3500. i 2500. prije Krista.

I. međunarodni festival gajdaša u Pečuhu

U okviru XI. Međunarodnog festivala hrvatskih folklornih društava »Dobro došli, naši mili gosti«, koji je 16. rujna održan u Pečuhu, prvi put je priređen, kako su ga organizatori KUD-a «Tanac» i Andor Végh nazvali, festival gajdaša.

Gajde, diple ili dude Dalmatinski diplari

Mi smo došli iz Dalmatinske zagore iz podsvilajskih sela, iz Županije splitsko – dalmatinske i iz Trogirske zagore, sela Ljubitovica. Samostalna smo obiteljska skupina diplara, od prandida, dida, oca, mene i sada sina – priča mi Zdravko Muselin, a Marko Šundov, predsjednik KUD-a «Svih svetih» iz Svilaja dodaje kako se veoma raduju svome prvom gostovanju u Pečuhu u koji su dospjeli posredstvom Vide Bagura, čovjeka koji je nakon Domovinskog rata oživio folklor Dalmatinske zagore. U Dalmaciji danas ima petnaestak diplara i pokušavamo na sve načine u naš rad uključiti mlade. Diple i gajde nisu isto. Velika je razlika između njih, kažu moji sugovornici. Diple imaju dvije piske koje se prave od zovine, trstike, božje gorice, a same diple od javorova drva, a mijeh je od jareće kože. Gajde imaju sasvim drugi sistem i zvuk. U Dalmatinskoj zagori poznaju samo diple i diplanje. Mijeh je potrošna roba, a najteže je napraviti na diplama dio od drveta koji treba znati izrezbariti, napraviti piske. Imamo više dipli kod kuće, još od naših starih, mi ih danas ne pravimo, postoje stari majstori koji to još uvijek znaju, ali sve ih je manje, stoga mlade treba priučiti tome poslu – vele dalmatinski diplari.

Mađari i gajde na mađarskim prostorima i u Europi

Zoltán Szabó, suradnik budimpeštanskog Etnografskog muzeja, govori nam kako muzej ima bogatu zbirku gajda svjetskoga glasa, na čijoj se restauraciji neprestano radi. Prije dvije godine organizirana je i izložba naziva «Tko hoće biti gajdaš», a Zoltán Szabó je i autor knjige Etnografskog muzeja koja govori o gajdama čiji su najljepši primjerci upravo u vlasništvu istoga muzeja. Imamo estonske gajde iz 1912., do najranijih primjeraka koji su iz okolice Kikinde, Temišvara i Palóc-

földä; sve su to primjerci iz posljednjih godina 19. stoljeća, do škotskih gajda i japanskih usnih orgulja. U Mađarskoj je već bilo nekoliko festivala gajdaša, primjerice u Egeru, dva ili tri puta, i nekoliko manjih festivala u okolini Balatona, točnije u Alsóórsu, naime, u tamošnjoj crkvi sagrađenoj u 13. stoljeću, na njezinu južnom zidu nalazimo lik gajdaša iz 15. stoljeća. Pretpostavlja se da su ga nacrtali pravoslavni monasi iz Tihanya u 15. stoljeću, i to je jedan od najstarijih crteža gajdaša uopće. Gajde su veoma star instrument koji se u 16. stoljeću počeo zaboravljati u Europi, ostaje na periferiji. Dvije društvene skupine su se koristile ovim instrumentom posljednjih stoljeća: vojnici i pastiri. Do 15. i 16. stoljeća gajde su na europskim dvorovima bile jedan od priznatih glazbala, primjerice na dvoru erdeljskih kneževa i na dvoru kralja Matije, a mađarski gajdaši u srednjem vijeku bili su poznati na dvorovima europske gospode. Od 16. stoljeća dolazi do upotrebe novog instrumenta koji gajde stavlja u drugi plan, radi se o oboi. U 18. i 19. stoljeću saksofon i njegova upotreba također ide na štetu gajda i potiskuju ih sasvim na društvenu periferiju. U Karpatskom bazenu, srećom, gajde su sačuvane i upotrebljavaju se sve do sredine 20. stoljeća, na Palócföldu, južnom Alföldu i Zadunavlju. Na jugu kod Srba i Hrvata nalazimo sasvim drugi tip gajda, ali i one također spadaju u skupinu gajda Karpatskog bazena ... Na Balkanu i danas nalazimo gajde i izvrsne gajdaše: u Makedoniji, Bugarskoj, južnoj Srbiji, Bosni, pa sam siguran kako će u 21. stoljeću gajde biti važan instrument koji će mnogi zavoljeti i svirati. Sedamdesetih godina prošloga stoljeća u Mađarskoj je krenuo pokret koji je oživio sviranje na gajdama, tako da danas na njima svira stotinjak glazbenika, a napominjem kako u zapadnoj Europi gajde doživljavaju svojevrsnu renesansu i kako se priređuju nizovi festivala gajdaša, primjerice, jedan od najpoznatijih u Češkoj.

Makedonski gajdaši

Na festivalu smo sreli i gajdaše i bubnjare Ansambla nacionalnih instrumenata i pjesama «Stefče Stojkovski» iz Makedonije.

Gajdaš, glazbenik Stefče Stojkovski, voditelj ansambla, gajdaš Ratko Zlatanovski i bubnjar Jovan Kikenovski. Stefče je glazbenik svjetskoga glasa koji je puhačka glazbala počeo svirati u svojoj sedmoj godini, a ljubav prema tradicijskim makedonskim glazbalima i folkloru naslijedio je od svog oca, djeda i pradjeda. Sa svojim ansamblom nastupao je diljem svijeta, dobitnik je brojnih nagrada, priznanja. Nacionalni prvak Makedonije u sviranju shupelka, tamburice, dvojnika, bagpipe (gajda) ... Ovaj 35-godišnji glazbenik u svom ansamblu utemeljenom 1997. g. okuplja 40 članova različite životne dobi, sve su to profesionalni glazbenici, pjevači i plesači. Stefče je bio već više puta u Pečuhu.

Ranije je u Makedoniji bilo mnogo gajdaša. Sviralo se na slavama, svečanostima. Bilo je vremena kada smo se brojili na prste, danas se mladi ponovno zanimaju za gajde. Moj stari otac ima 86 godina i još uvijek svira, kazao nam je Ratko Zlatanovski. Gajde sam naučio svirati od njega i sviram ih po sluhu. Jovan Kikenovski je tapančija (bubnjar), došao je s dva gajdaša i činio je njihov pečuški orkestar.

Festival gajdaša u Pečuhu

Pokretač pečuških gajdaških događanja bio je Andor Vég, zaljubljenik narodnih glazbala, pogotovo gajda.

Festival je održan u sklopu Međunarodnog festivala „Dobro došli, naši mili gosti“. U Baranji je uvijek bilo mnogo i mađarskih i hrvatskih gajdaša. Danas su svi oni ovdje na festivalu, ali su s nama i škotski i irski gajdaš, koji također žive u Baranji među nama, veli

Andor. Uz navedene, na festivalu su pribivali gajdaš iz Škotske, Australije, Nizozemske, Irske ... te diplari i gajdaši iz Hrvatske i gajdaši iz Makedonije.

Gajde, kao izvorno glazbalo i Hrvata i

Mađara, svoju renesansu doživjele su tridesetih godina prošloga stoljeća kada zbog svjetske gospodarske krize oni koji su preferirali tamburaška društva nisu imali financijske mogućnosti za njihovo uzdržavanje i plaćanje. Tako se ponovno vraćaju gajdama i čobanima koji su gajdali u svatovima. Sedamdesetih godina dolazi do renesanse i buđenja pokreta glazbenika, budi se želja za očuvanjem starina, onoga što se tada još moglo naći u životu. Tada su u Mađarskoj Hrvati imali deset gajdaša, valjda ih tada ni u Hrvatskoj nije bilo toliko. Ovdje ne ubrajamo Dalmaciju i diplare, to je sasvim druga priča i drugi svijet, a i status dipli je sasvim drugačiji. Jedan krug intelektualca u Mađarskoj, koji je imao glazbeno uho, počeo se baviti obradom starih načina sviranja koji su najviše bili nazočni u svirci solističkih glazbala poput gajda, svirala, dvojnica.

Do toga istoga u Hrvatskoj dolazi nešto kasnije, pogotovo nakon Domovinskog rata kada ih nalazimo u sklopu mikrodruštava. I to je današnja renesansa gajda. *bpb*

Ispravak

Gostovanje Hrvatskoga kazališta u Baji

Hrvatsko kazalište iz Pečuha u subotu, 14. listopada (a ne kako smo prije pisali: u ponedjeljak, 16. listopada), gostuje u Baji s Mujičić-Senker-Škrabinom komedijom *Trenk, iliti divlji baron* u režiji Tihomira Mujičića. Predstava će se upriličiti u Gradskom kazalištu (Oroszlán u. 3) u 19 sati. Ulaz je slobodan.

S. B.

Hrvatska i Mađarska prema Europskome nogometnom prvenstvu 2012.

(Vjesnik) Nakon 7000 prevaljenih kilometara, Uefini inspektori potvrdili su ono što su govorili i nakon posjeta Hrvatskoj: izgledi Mađarske i Hrvatske za dobivanje nogometnog EP-a 2012. temeljeni su na objektivnim pretpostavkama. Potpis na ugovor o svim jamstvima zajedničke kandidature stavili su predsjednici nogometnih saveza Hrvatske i Mađarske, István Kisteleki i Vlatko Marković. Saznali smo da je mađarski premijer Ferenc Gyurcsány potvrdio sva jamstva vlade da će svoje obaveze izvršiti prema ugovoru.

Na konferenciji za novinare riječ je dobio i Zlatko Mateša, predsjednik Hrvatskog olimpijskog odbora. Istaknuo je da Hrvati i Mađari od EP-a očekuju sportski moment, a još više veliki razvojni zamah kojeg bi domaćinstvom te dvije zemlje dobile. Mateša je rekao »Dajte nam šansu«. Predsjednik Hrvatskoga nogometnog saveza Marković nije krio zadovoljstvo: »Ovo je povijesni dan hrvatskog nogometa i naroda. Istina je da smo mi i Mađari „mali“ narodi i da u komercijalizaciji naizgled ne bismo trebali biti optimisti. No, rado se prisjećam riječi Uefina predsjednika Lennarta Johanssona, koji je prije nekoliko mjeseci rekao da na red da organiziraju nešto veliko dolaze male nacije. Mislim da je time poslao jasnu poruku onima koji odlučuju, a ako se mene kao dobro informiranog čovjeka pita, znajte da Mađarska i Hrvatska gotovo sigurno dobivaju ovaj važan te više društveni nego sportski zalogaj.«

ZAGREB – U Galeriji Klovićevi može se ovih dana pogledati izložba „Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti (800. – 1300.)“ koja je otvorena 19. rujna. Izloženo je 70 izvornih remek-djela slikarstva, kiparstva i primijenjene umjetnosti, koja, kako ističu stručnjaci, skreću pozornost na poredbene vrijednosti s vrhunskim djelima umjetničke baštine katoličkoga svijeta. Među vrijednim izlošcima jesu: karolinški relikvijar iz Nina, moćnici iz zlatarske radionice iz Zbirke crkvene umjetnosti u Zadru, zlatni nakit iz nekropola u dalmatinskom zaleđu, jedinstveni kiperski reljefi iz crkve sv. Nediljice u Zadru i reljef kralja Petra Krešimira IV. iz splitske katedrale.

Posjetitelji mogu vidjeti i iluminirane pergamene evanđelistara iz zagrebačke Metropolitane, antifonar zadarskih franjevaca, Veliku Bibliju dubrovačkih dominikanaca i umjetnine od bjelokosti iz Rizinice zagrebačke katedrale i Strossmayerove galerije. Izložba obuhvaća i istarska slikana raspela, osobito štovane slike splitske Gospe Sustipanske ili Gospe od Zvonika i druge dragocjene umjetnine. Izlošci istaknute vrsnoće, njihovi majstori, radionice i naručitelji otvaraju put ispravnoj prosudbi o udjelu Hrvatske u srednjovjekovnim europskim kulturnim i umjetničkim razvojnim tijekovima, ističu organizatori izložbe. Izložba „Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti“ otkriva umjetnine koje ispisuju nove granice zapadnoeuropskoga kulturnog kruga od 800. do 1300. g., i svjedoči jedinstven hrvatski prinos ranosrednjovjekovnoj umjetničkoj europskoj baštini, napominje se u promotivnome materijalu o izložbi.

ZAGREB – Premda je predsjednik HNS-a Vlatko Marković uvjeren u to da će Hrvatska i Mađarska dobiti organizaciju EP-a 2012. godine, to mišljenje ne dijeli zamjenik ministra športa Poljske Piotr Gawron. Uvjeren sam da imamo 80 posto izgleda za to da s Ukrajinom dobijemo organizaciju EP-a. Naš je najveći protivnik hrvatsko-mađarska kandidatura, kazao je Gawron. Svoj optimizam Poljak temelji prije svega na tome da je tržište od 80 milijuna ljudi veći interes Uefi od 15 milijunskoga koje zajedno čine Hrvatska i Mađarska. Odluka o tome hoće li se prvi put igrati u nekoj od zemalja iza nekadašnje Željezne zavjese, ili možda u Italiji, bit će donesena mjeseca travnja 2007. godine.

Mala Pešta

Narodnosna večer

– Većinska samouprava budimpeštanskoga XIX. okruga – Male Pešte (Kispest), u suorganizaciji okružnih manjinskih samouprava, u subotu, s početkom u 18 sati, u Prosvjetnom središtu malopeštanskoga Radničkog doma priredila je zajedničku narodnosnu večer posvećenu završetku četverogodišnjega samoupravnog ciklusa.

Goste je uime Prosvjetnog središta pozdravila ravnateljica Ilona Gábor, a uime okružne samouprave dogradonačelnik György Czintek. Nakon protokolarnog dijela slijedio je šarolik kulturni program, pred koje su pozdrave na materinskom jeziku nazočnima uputili predsjednici bugarske, grčke, hrvatske, njemačke, poljske, romske i srpske manjinske samouprave.

Predsjednica tamošnje naše samouprave Marta Babinski-Krekić, posebno pozdravljajući predstavnika veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti, savjetnika ministra Davora Pomikala, rekla je sljedeće: Hrvatska manjinska samouprava u Maloj Pešti djeluje već osam godina, što znači da smo prema svojim mogućnostima, nizom zanimljivih i sadržajnih programa nastojali obogatiti svakodnevice stanovnika ovog okruga. Napose bih spomenula one najvažnije, na koje smo i te kako ponosni. U našem okrugu tijekom dva ciklusa, u obliku tečaja tekla je obuka hrvatskog jezika, time smo stekli sve više polaznika i simpatizera. Mjesto je osigurala Osnovna škola «Bolyai». Uvažavajući tu gestu, za deset njihovih učenika omogućili smo jednodnevni boravak u Hrvatskoj, na plavom Jadranu. Zamijetivši koliko djece našeg okruga zanima hrvatska kultura, raspisali smo poseban fotonatječaj čiji su najbolji uradci imali poseban postav u prostorijama Knjižnice «Ervin Szabó». Kako ni odrasli ne bi izostali iz zajedničkih programa, njih smo tijekom deset mjeseci, na stranicama malopeštanskog tiska, kviz-igrom o Hrvatskoj uspjeli zadržati u interesiranju, naime,

najveštiji sudionici svakog mjeseca mogli su uživati u gastronomskim specijalitetima hrvatske kuhinje, a na koncu kviz-igre naj-sretnijem je omogućeno jednodnevno ljetovanje na moru. Priredbom Praznik kestenja – kojoj je nazočio i visoki gost, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti dr. Stanko Nick – nastojali smo u naš mađarski okoliš dočarati dio hrvatskih primorskih raspoloženja. Tijekom četiri godine – u troje, s Monikom Šuhajda i dr. Györgyikom Fülöp – dakako, i uz podržavanje danas već obnovljenoga Prosvjetnog doma, ostvarili smo zajedničke programe. Ovim se putem naša zastupnička «trojka» ujedno i oprašta jer u sljedećem samoupravnom ciklusu djelovanje nam prestaje. Vjerujemo i nadamo se da će budući hrvatski zastupnici također ići stopama očuvanja i gajenja materinskog nam jezika, kulturne baštine i prijateljskih odnosa s matičnom Hrvatskom, kako smo do sada mi to činili – sažela je najvažnija nastojanja u dvo-ciklusnoj djelatnosti Hrvatske manjinske samouprave Male Pešte Marta Babinski-Krekić. Nakon toga – u našim bojama – uslijedio je nastup Hrvatskoga plesnog ansambla „Luč“ koji se, pod umjetničkim vodstvom koreografkinje Marije Silčanov-Kričković, iznimno uspješno predstavio Valpovačkim kolom te plesnom skladbom Antuna Kričkovića i M. Silčanov, uz glazbeni kolaž voditelja orkestra „Vujičić“ Gábora Eredicsa, ulomkom iz „Gemme“.

Zajednički kulturni program spomenute narodnosne večeri proveden je na visokoj umjetničkoj razini. Sudeći po burnom pljeskanju, mnogima će ostati u trajnom sjećanju. Završnica večeri bilo je kušanje specijaliteta narodnosnih kuhinja. Kod stola namijenjenog hrvatskim ponudama prevladala je pohana tunjevina s blitvom i krumpirom, a za desert tzv. „Šapčićeva sjeka“ iz Bizonje.

m. d.

Serdahelski učenici oko logorske vatre

Dan mladine u Uzlopu

Dičje otpodne s Bizonjci, Koljnofci i Kemljanci

Putujući iz okolice Uzlopa, grupa je pronašla mnogo stvari na rally-ganjku. Na slici skupa s najmlađim organizatorima dičje-otpodne.

Prvi dan školskoga ljeta za neke bizonjske, koljnofske i kemljanske učenike je minuo u najboljem raspoloženju, izvan školskih zidina, štaveći izvan državnih granica. Naime, koljnofska učiteljica hrvatskoga jezika Ingrid Klemenšić je imala ideju za ovo ljetno Dan mladine da dičje otpodne se priredjuje s gradišćanskim mališanima iz dviju zemalja. Tako su se 1. septembra, petak, u austrijskom Uzlopu našli iz trih naših škola dica ter učiteljice pak domaći školari i dica iz okolice. U velikom parku, igrališću sve je bilo osigurano da se svi dobro čuju. Za pet grup, od četirih kotrigova, su bile sastavljene zadaće na rally-ganjku od jačkov do hrvatskih pitanja ter u ručnoj šikanosti takaj su morali „ispit položiti” naticateljji. Kako je rekla bivša predsjednica Hrvatskoga akademskoga kluba Silvija Bucolić, „na ovi otpodnevi je najvažnija vizualizacija jezika, kad cijela jezična situacija med Gradišćanskimi Hrvatima u Austriji je jako turobna i zna se da malo dice govori medjusobno po hrvatski. Tako da se i mi stariji trudimo pominati po hrvatski da vidu da to ništ ni čemernoga, nego suprotno”. Ingu Klemenšić je lani zamolilo peljačstvo HAK-a da koordinira ovo dičje naticanje, kojega jur u majušu začmu riktati. Da su ljetos u takovom velikom broju mogli biti nazoči i hrvatski školari iz Ugarske, to je i za to jer u Austriji tajedan dan kasnije se začme školsko ljetno nego pri nas, pak ovako je i teže dicu sabrati. Uz igru bile su ovde i djelaonice. Koljnofka Veronika Grubić je načinjala sa zainteresirani razne figure iz kože, mogli su skakati u balonu, farbali su kape s DM emblemom priredbe.

Ovako su se svi dobro zabavljali, a i jako čuda darov su dostali i odnesli domom u vlašću školu. Po riči predsjednika HAK-a Joška Emricha, ova trodnevna centralna manifestacija gradišćanskohrvatske mladine ovo ljetno je dobila moto: „Jezik naš”. Za to su se trudili tri dane dugo u Uzlopu da se još jednoč dravdojde „kako je lip naš materinski jezik, jezik naših starjih. Ovo je velika šansa za svaku peršonu i za cijelu regiju da se pokaže da se angažira za naš zajednički cilj u kom se da viditi, svenek se splati zalagati za jezik, kulturu i identitet” – su bile to svisne riči mladoga peljača najveće hrvatske omladinske organizacije u Austriji.

-Tiho-

Koljnofska „brigada”

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovaci iz Fifeháza

Pozor! Pozor!

VOLITE VISJETI NA INTERNETU? DOPIŠUJETE SE E-MAILOM?

Učenci 8. razreda iz Draškovca žele se dopisivati preko e-maila s učenicima i učenicama iz hrvatskih škola u Mađarskoj. Rado očekuju pismo od bilo koga. Eto, svima vama prigoda da se upoznate s njima. Njihove su adrese:
 melita577@net.hr – li0po@net.hr
 beautifulrose14@et.hr – bozidar. repalust@public.carnet.hr – marija.repalust@public.carnet.hr – andelko.sokač@public.carnet.hr

Hedviga Gorjanac, 5 godina, Baja

Za mir po svijetu

Možda ste već preko medija čuli za Francuza Joela Butona koji je krenuo iz Pariza i želi pješice prohodati Europu prosvjedujući protiv rata i nasilja. Krenuo je u svibnju 1999. g., a u Serdahel je stigao 8. listopada ove godine. Njegovo je putovanje dugo oko 45 tisuća kilometara, a do sada je prevalio 38 tisuća. Na tom putu potrošio je 29 pari cipela. Reče kako je na putu sreo mnogo dobrih ljudi koji su mu pomagali. U Serdahelu ga je počastila obitelj Imre s ručkom. Joel svoj put nastavlja u Hrvatsku, pa dalje u Bosnu i Hercegovinu. Prema predviđenome, 2009. g. stići će nazad u Pariz. *beta*

Joel Buton u Serdahelu u krugu obitelji Imre

Ljetni spominki s plajgorske ture

Vlasništvo vjerskih spomenikov

O pripadnosti stanovništva ne govori samo dvojezične table

Plajgor je najmanje naselje u Gradišću, ali suprot toga je jedno od najlipših, najmirnijih mjest u cijeloj pokrajini. Od Hrvatskoga Židana nek tri kilometra je daleko, a biciklom se ganuti na ta put je najugodnije. Pravoda ne u zimi, nego po ljeti, kamo me peljaju najzad spominki, doklje pišem ove redice. (Iako je ov spis jur lani gotov bio, uvjeren sam da se stvarnost ne miče u toj nedodirljivoj dolini.) Dvokolce sam posudila pri Singerovoj familiji u Prisiki, pak sam se otpravila na put s Lajošem Brigovićem ki je zvanaredni poznavatelj Hrvatskoga Židana, Prisike i Plajgora, i jako sam zahvalna što sam mogla u njevoj pratnji pohoditi ovo pogranično selo. U židanskom hataru človik u zreliji ljeti dalje tira minute s djelom oko grojza, ali nam mahne uz „Dobar dan!” pod žarkim suncem. Sve do sela ne vidimo nijednu živu dušu iako je subota. Povidajke židanskoga školnika u mirovini zato lipo nakinču, dopunjuju ptičinje jačke. Veljek sprava (pred ulazom u Plajgor) čeka putnike bijeli križ, kade je jednostavno nemoguće ne zastati i ne pomoliti se za nepoznatoga pokojnika komu je postavljen ov

križ. S mramorne ploče zrcali vječita bol žene i žalujuće dice ke su izgubile *Ivana Kuzmicha* 1877-1915., daleko od domovine va boju. Iako smo jur blizu Plajgora, ov križ nek poldrug kilometra stoji od Frakanave. Kad se dalje ide, još svenek na pravoj strani puta se nalazi mali park za počivanje, s marijanskom kapelicom ku je obnovio židanski amaterski slikar Jakob Kumanović. Ovde se najde i četverojezična tabla s poviješću naselja, iz ke doznajemo da ime sela prvi put se spominje 1397. ljeta, kot Pleigrob, i da je pripadalo pod vlasništvo grofa Széchenyija i Eszterházyja. Za vrime trianonske pogodbe i Plajgor je odredbom tuđih zemalj priklučen Austriji, ali po par misec zopet je najzad dospio u majkino naručje Ugarske. Kamo nek dospene človičji pogled, na jednoj strani lugi, a na drugoj strani polja sa sunčanima ružami, nad njimi zopet lugi. Zelenilo stavlja u prekrasni okvir ove ulice s uredjenimi starimi hižami. Ako zajdete nutra u selo, na ulazu vas prima crikva sv. Martina i cintir u kom se većinom pod hrvatskimi natpisi počivaju pokojni. Iako ovde živi trenutačno 88 stanovnikov, većinom penzionisti, općina misli i na najmladje. Lanjsko ljeto je posvećen park za dicu s igranji od driva. U općinskom stanu ter ujedno i kulturnom domu je na Martinje otvoren i muzej s kolekcijom Lajoša Brigovića. – *Ideja se je jur lani narodila, i tako sam mislio da ova zbirka starih dugovanj neka ne leži kod mene na podu. Plajgor mi grot tako k srcu leži kot Hrvatski Židan ili Prisika ..* – su zvučale riči židanskoga učitelja i najpoznatijega sakupljača narodnoga blaga u ovoj pokrajini. Bivši farnik u Mjenovi, Fileži Anton Slavić, ki je rodod iz Plajgora, i danas ima stan u glavnoj ulici ter je i sam ponudio slike za seoski muzej. Još kad se i na Prisiki otvori Vjerski i crikveni muzej Hrvatov, u sridnjem dijelu Gradišća će imati svako hrvatsko mjesto svoju kolekciju. Na pojedini hiža dvojezične ulične tablice daju nam znanje kade hodimo, a pod njimi skrbno njegovani muškatljini vabu poglede. U jednom shranjenom kutu velika se hiža zida, morebit će nastati i pansion za turiste. Tiramo dalje bicikljine i približavamo se kraju sela. Ovde se nalazi i marijanski spomenik kojega je pred kratkim dao obnoviti Franz Franta iz Željezna. Kako se povida, štatua je sazidana prlje sto ljet u zahvali Blaženoj Divici Mariji zato kad nisu mogli izraubati trčca Luku Frantu. Od Hrvatskoga Židana sve do Plajgora bi se dao napraviti zanimljiv biciklistički vjerski krug. To mi zopet Lajoš Brigović povidaju, od Belovićeve kapele, ka je predlani obnovljena, do marijanske kapele uz cestu. Pri kapeli

Pred ulazom u Plajgor se najde ov križ, na spomin pokojnoga vojnika

Peruške Marije u lugu bi se spočivali pak otud pohod do židanske crikve, muzeja Škoruš pak u Lukindrof. U Prisiki je takaj mnogo česa za viditi, od jezera začeto prik kaštelja do crikve. Ta krug sve skupa bi bio od 20-25 kilometarov, ufajmo se da će jur ovo ljeto komu to pasti napamet, u čarobnoj ponudi seoskoga turizma.

Kada ostavljamo za nami pivnice, stari zdenac, hižu, na koj se piše na spomin-tablica da je to rodjeni stan Miloradićevoga oca, još jednoč najzad pogledamo na glavnu ulicu. S krova hrvatska zastava visi, ov kip tutnji u meni još i dandanas kad pomislim na najmanje vlasništvo hrvatske riči i vjerskih spomenikov ..

-Timea Horvat-

Lani je otvoren Seoski muzej, većinom s dugovanji iz Brigovićeve kolekcije

Selo je okruženo s tablicami sunčanih ruž

Hrvatska ve er u Santovu

Državno udruženje šokačkih Hrvata u subotu, 23. rujna, u Santovu je u okviru hrvatske kulturne večeri ugostilo HKUD «Vladimir Nazor» iz Sombora, koji se u mjesnom domu kulture predstavio jednosatnim kulturnim programom. Uz bunjevački svatovac gosti iz Sombora prikazali su splet bunjevačkih plesova i jedan posavski ples. Svoje i pjesme bunjevačkih i šokačkih Hrvata čitala je potpredsjednica Društva Marija Šeremešić. Večer je uljepšana i sviranjem TS HKUD-a «Vladimir Nazor», koji je izveo nekoliko poznatih hrvatskih, bunjevačkih i šokačkih melodija. Na žalost nije sve počelo kako su organizatori planirali, jer u zadnji čas svoj nastup odreklo je drugo pozvano društvo, Mađarski kulturni centar iz vojvođanske Kupusine. Unatoč tome, program je protekao u dobrom raspoloženju, a publika se okupila u lijepome broju.

Kako su na početku programa uz pozdravne riječi podsjetili predsjednici dvaju društava, suradnja Udruženja šokačkih Hrvata iz Santova i HKUD-a «Vladimir Nazor» iz Sombora počela je prije dvadesetak godina, a iz već dobro poznatih razloga ona je početkom 90-ih prekinuta. Međuvremeno je bilo više susreta na razini vodstva. Nakon dužeg razdoblja ovo je bilo prvo gostovanje kulturne skupine.

Predsjednik HKUD-a «Vladimir Nazor» Šima Rajić ukratko je predstavio somborski KUD, utemeljeni još 1936. godine. Neko je vrijeme djelovao pod imenom «Miroljub», a zatim je uzeo ime poznatoga hrvatskoga književnika Vladimira Nazora. Društvo, koje ove godine slavi 70. godišnjicu postojanja, ima čak 400 članova, a njegovanje tradicije, kulture i običaja bunjevačkih i šokačkih Hrvata ostvaruje kroz folklornu, dramsku, likovnu, tamburašku i druge sekcije. Izdaje list pod nazivom «Miroljub», koji izlazi tromjesečno. Izdali su i tri knjige, a za tisak je pripremljena je i četvrta: monografija HKUD-a «Vladimir Nazor» koja izlazi u povodu 70. obljetnice, kada će se početkom prosinca (2. i 3.) prirediti Svečana akademija u velikoj dvorani Skupštine Općine Sombor, odnosno jubilarni koncert Društva. Najznačajnije su manifestacije: Prelo, Sabor, Dužionica i godišnjica Društva. HKUD «Vladimir Nazor» radi u Hrvatskom domu u samome središtu grada, a raspolaže s najvećim prostorijama od svih hrvatskih kulturnih udru-

ga u Vojvodini. Može se podičiti brojnim nastupima u inozemstvu, od matične domovine Hrvatske do Mađarske, Italije, Njemačke i drugih.

«Ovaj susret, gostovanje HKUD-a „Vladimir Nazor“ bio je u našem godišnjem radnom planu. Naša suradnja traje od 1985. godine. Mi smo gostovali više puta u Somboru, a naši prijatelji kod nas u Santovu. Suradnja je prekinuta početkom 90-ih, kada se nije mogla održavati, a sad smo odlučili obnoviti veze na polju kulturne suradnje, očuvanja i njegovanja hrvatskih običaja i kulture. Vjerujem da će se ova suradnja nastaviti i učvrstiti, a pozvani smo na proslavu 70. obljetnice u Sombor početkom prosinca ove godine» – izjavio je za naš tjednik predsjednik Državnog udruženja šokačkih Hrvata Stipan Pančić, koji nas je ukratko obavijestio o godišnjem radu. Udruga je i ove godine organizirala tradicionalne programe: pokladni bal, hodočašća na Jud i bajsku Vodicu. Nastavit će i obnovu klupske zgrade, a tijekom jeseni i zime planiraju i nekoliko okupljanja na kojima će gledati videosnimke iz prošlosti, kao što je obilježavanje 10. obljetnice i drugo. Kako reče predsjednik Pančić, udruga je registrirana 1984. godine, a broji 130 članova, od kojih je 30-35 aktivnih. Na žalost članstvo je rasuto, pa je ljude teško okupiti. U okviru šokačkoga Kluba postoji i zavičajni muzej sa stalnim postavom, šokačkom sobom, izvornom narodnom nošnjom, rukotvorinama i starim uporabnim predmetima. Izložba bi se mogla proširiti, ali za to nemaju odgovarajući prostor.

S. Balatinac

Digitaliziranje zgradov Petrovoga Sela

U Petrovom Selu „Klub čuvarov običajev“ kani modernom tehnikom spasiti zgrade, hiže i stane, ki se dijelom moru viditi još samo na stari fotografija. Ov klub se jednoč u misecu sastaje u petroviskom kulturnom domu. Pri zadnjem sastanku na temu „Petroviske zgrade“, je Laslo Škrapić ponudio da se digitaliziraju kipi starih zgradov.

Hrvatski kiritof u Velikom Borištofu

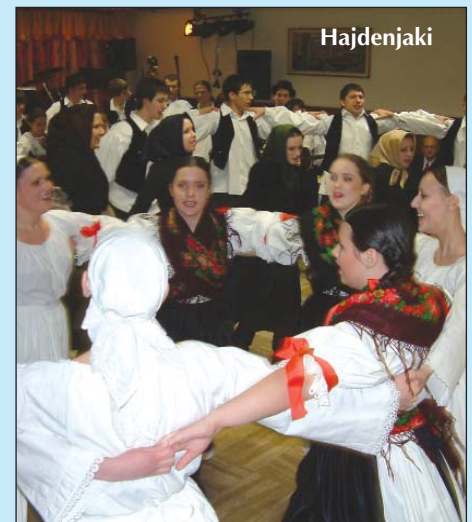
od 26. do 29. oktobra

26. oktobra, četvrtak

U 11. 30 uri – Objed na kiritof u KUGI
Krčmar Gottfried će kuhati, prosim rezervirajte stol!

U 15 uri – Folklorno otpodne:
Hajdenjaki
Tamburica Uzlop
Štokavci

Neki Borištofci tvrdu da je austrijanska vlada odredila državni svetak na 26. oktobra, zato kad je onda Borištofi kiritof!

28. oktobra, subota

U 20 uri

Krčma Georg «Šurl» Derdak
Muzika: Veseli Borištofci, Pinkica.

Uz muziku i tanac će se onako pravo posvečevati Borištofski kiritof.

29. oktobar, nedilja

U 11.30 uri

Krčma Isidor „Zidi“ Kuzmich
Muzika: Veseli Borištofci

Objed i muzika.
Srdačno Vas čekamo!

Poziv na natječaj za narodnosnu nagradu

Mađarski prosvjetni zavod (MMI) utemeljio je nagradu za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj pod nazivom

„PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE“

(za kulturu nacionalnih manjina), kojom se priznaje istaknuti rad na polju kulture.

Nagradom se dodjeljuje medalja i počasna diploma. Nagrade se predaju jednom godišnje, vezano za Dan nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, 17. prosinca, koji se uveličava svečanim kulturnim programom u organizaciji Mađarskoga prosvjetnog zavoda. Dodjeljuje se najviše osam nagrada. Nagradu – na prijedlog Narodnosnoga kulturnog stručnog vijeća, odnosno Romskoga kulturnog stručnog vijeća – dodjeljuje glavni ravnatelj Mađarskoga prosvjetnog zavoda. Poziv na natječaj javan je. Objavljuje se u Službenom listu za kulturu (Kulturális Közlöny), Mađarskoj informativnoj agenciji (MTI), na web-stranici Mađarskoga prosvjetnog zavoda pod nazivom ERIKANET, na web-stranici nemzetisegek.hu, u državnim narodnosnim listovima i medijima. Prijedlozi za nagradu predaju se na prijavnici što su je sastavili djelatnici Mađarskoga prosvjetnog zavoda, uz obrazloženje na najviše tri stranice. Natječaj se razmatraju prema ovim kriterijima:

Poziv na natječaj i prijavnica dostupni su na adresi www.erikanet.hu ili se može tražiti na telefonu 06-1-225-6043; 06-1-225-6041.

Prijedlozi se šalju (poštom ili elektronskim putem) najkasnije do 3. studenog ove godine na adresu: Magyar Művelődési Intézet, „Nemzetiségi Gála”, Lukács Mária szakreferens, Budapest, Corvin tér 8, 1011, odnosno:

lukacsm@mmi.hu.

Prijedlozi koji stignu nakon prijavnog roka, neće se uzimati u obzir.

Erika Borbáth
glavni ravnatelj

„Najselo“ 2006. – Kukinj

„Najselo“ je godišnja nagrada za kulturu Hrvatske matice iseljenika za najuspješnije selo hrvatskih manjina u Europi.

„Najselo“ 2006. godine je malo bošnjačko naselje Kukinj u neposrednoj blizini Pečuha. Četvrto je to hrvatsko naselje u Mađarskoj kojem je pripala ova nagrada od njezina utemeljenja 1996. godine. Najprije su se njome podičili Martinci, potom Petrovo Selo, Sumarzon, a sada i Kukinj. Svečano uručenje nagrade zbit će se u Kukinju 21. listopada. Nagradu je Hrvatska matica iseljenika utemeljila vođena spoznajom kako je uloga hrvatskih naselja u prošlosti, kao i danas, od odsudnoga značenja u očuvanju hrvatskih manjinskih zajednica, pa je dodjeljuje onim naseljima u kojima se većina žitelja služi svojim materinim jezikom, i to ne samo unutar obitelji već i kao razgovornim jezikom u seoskoj zajednici, a čelnici naselja se trude širiti hrvatski jezik i kulturno blago, te održavaju veze sa starom im postojbinom Hrvatskom. Nagrada se dodjeljuje u obliku skulpture, stiliziranoga glagoljskog slova H, koja je izrađena prema zamisli Hrvoja Salopeka, voditelja Odjela za hrvatske manjine HMI. Skulptura simbolizira opstanak Hrvatsva u nagrađenom selu kroz njegovu povijest. Nagradom se potiču žitelji naselja da selo nastavi čuvati nasljeđe predaka kako bi u njemu mogli uživati budući naraštaji. U svečani program dodjele nagrade „Najsela“ naselju Kukinju uključilo se i uredništvo Hrvatskoga glas-

nika u sklopu niza ovogodišnjih promidžbenih aktivnosti koje se vežu uz obilježavanje 60. obljetnice hrvatskog tiska u Mađarskoj i 15 godišnjice imena Hrvatski glasnik, tjednika ovdašnjih Hrvata. Medijski pokrovitelj priredbe je naše uredništvo koje će istoga dana s početkom u 14 sati u Kukinju održati i forum o Hrvatskom glasniku i novinstvu Hrvata u Mađarskoj. Uz glavnu i odgovornu urednicu Branku Pavić Blažetin forumu će sudjelovati članovi uredništva Stipan Balatinac, Bernadeta Blažetin, Timea Horvat, predsjednik HDS-a Mijo Karagić, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj Ernest Barić, Ladislav Gujaš, nekadašnji urednik Hrvatskoga glasnika, Milica Klaić Taradija, novinarka Mađarskog radija, Andrija Pavleковиć, novinar Radija Croatice, i Ivan Guban, novinar Hrvatske kronike. U sklopu dana svečane proslave „Najsela“ uz narečeno bit će otvorena izložba dijelova narodne nošnje i slika o Kukinju, održana sveta misa na hrvatskom jeziku s početkom u 15 sati te svečani program uza sudjelovanje mnogobrojnih folkloriša iz Kukinja, Pečuha, Mohača, Duboševice, Topolja, a priredbi će nazočiti i svečanu nagradu uručiti Katarina Fuček, ravnateljica Hrvatske matice iseljenika.

bpb

Svirai iz Kukinja